

ВІД ПІЖАМНОЇ БІБЛІОТЕЧКИ

Кошки з подарунками

Пурім — це свято радості. З ним пов'язана *міцва* (заповідь) дарувати друзям і родині радість, а ще — кошки з подарунками (*мішлоах манот*). У кожному кошику має бути два види їжі (фрукти і *гоменташі*); також туди можна покласти жартівливий вірш, малюнок або пурімну тріскачку (*грагер*). Запропонуйте близьким готуватися до Пуріму разом: шукати рецепти, купувати інгредієнти, випікати смачненьке, прикрашати святкові кошки й складати списки тих, кого ви потішите подарунками. Завітайте й до самотнього сусіда або шкільної прибиральниці — посеред святкової метушні важливо нікого не забути.

Подарунки нужденним

Ще одна *міцва* на Пурім — хоч вона доречна в будь-який час — ділитися з нужденними (*матанот ле-евйонім*). У єврейського народу є традиція жертвувати гроші тим, кому пощастило менше. А як ваша родина підтримує інших? Якщо ви шукаєте дієвий спосіб допомагати, знайдіть благодійну організацію, якій довіряєте, та поцікавтеся, чим ви можете бути корисні.

Про програму PJ Library®

Ви читаєте книжки від «Піжамної бібліотеки» завдяки щедрості вашої єврейської громади, благодійних організацій, а також Фонду Гарольда Грінспуна. Якщо ви хочете більше дізнатися про цю чудову ініціативу, завітайте на сайт www.pjlibrary.ua або скontaktуйте з місцевим осередком «Піжамної бібліотеки» напряму чи телефоном.

PJB032023

PJ Library
ЄВРЕЙСЬКІ ІСТОРІЇ
ТА КАЗКИ ДЛЯ ДІТЕЙ

Як цариця Естер врятувала свій народ

РИТА
ГОЛЬДЕН
ГЕЛЬМАН

ПРОІЛЮСТРУВАЛА
ФРАНЕ
ЛЕССАК

Хорообрість і справедливість

Зібравши всю свою хорообрість, Естер наважилася звернутися до царя, свого чоловіка, щоб врятувати власну сім'ю та єврейську спільноту. Відстоювати те, у що віриш, часом нелегко. Як нам бути такими ж сміливими, як Естер, коли ми стикаємося з несправедливістю або бачимо, що з нашими близькими чи друзями вчиняють нечесно?

Важливо те, що всередині

Дивись не на глечик, а на те, що у ньому (*Трактат «Авот», 4:20*). Готуючись до зустрічі з царем, Естер відмовляється від сяючих золотом шат і діамантів. Вона обирає просту білу сукню — і світло її природної краси осяює все довкола. Естер відчуває: важить її внутрішня цінність, а не вбрання.

Про що поміркувати під час читання:

ЯК ВИ ДУМАЄТЕ, чому Аман ненавидить Мордехая?

ЕСТЕР прислухається до поради двоюрідного брата. А ви до кого б звернулися по таку пораду? Чому?

ЧОМУ Естер так довго зволікає, перш ніж попросити царя про допомогу?

PJ Library

PJ Library
ЄВРЕЙСЬКІ ІСТОРІЇ
ТА КАЗКИ ДЛЯ ДІТЕЙ

Як цариця Єстер врятувала свій народ

ПЕРЕПОВІЛА РИТА ГОЛДЕН ГЕЛЬМАН

ПРОІЛЮСТРУВАЛА ФРАНЕ ЛЕССАК

З АНГЛІЙСЬКОЇ ПЕРЕКЛАЛА ІЯ КІВА

Девіду Барру, який дав дуже багато дуже багатьом

— РИТА ГОЛДЕН ГЕЛЬМАН

Моїй бабусі Естер

— ФРАНЕ ЛЕССАК

ВІД АВТОРКИ: На сторінці 9 менора має сім підсвічників —
як за часів Першого Храму

ВІД ІЛЮСТРАТОРКИ: На сторінках 20–21 текст на сувоях — з Книги Естер

Originally published in English under the title: *Queen Esther Saves Her People*

Text copyright © 1998 Rita Golden Gelman

Illustrations copyright © 1998 Frané Lessac

Ukrainian translation copyright © 2021 Iya Kiva

This edition of *Queen Esther Saves Her People* was printed with permission of Scholastic Inc.
Permissions Department, 557 Broadway, New York, New York 10012

All rights reserved. International copyright secured.

No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic
or mechanical, including photocopying, recording, or by any information storage and retrieval
system, without permission in writing from the publisher.

All copyrights, logos, and trademarks are the property of their respective owners.

Printed in Ukraine.

© Рита Голден Гельман, текст, 1998

© Фране Лессак, ілюстрації, 1998

© Ія Ківа, переклад, 2021

Редакторка — Євгенія Канищева

Публікується з дозволу Scholastic Inc.

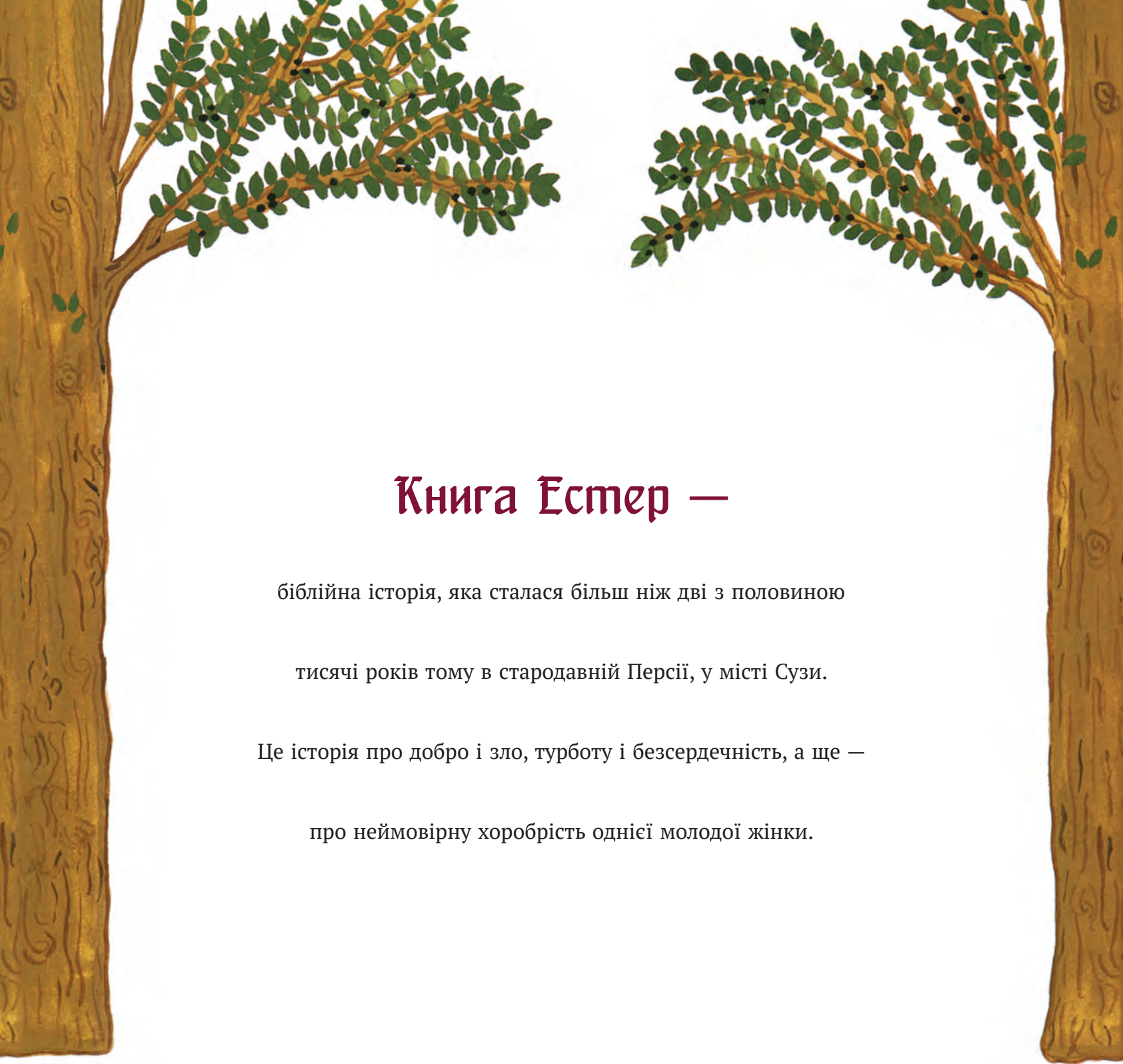
Всі права застережено. Захищено міжнародним авторським правом. Жодна частина
цього видання не може бути відтворена, збережена в пошуковій системі або передана
в будь-якій формі або будь-якими засобами — електронним, механічним,
фотокопіювальним, аудіовізуальним, або іншим чином — без попереднього
письмового дозволу Lerner Publishing Group, Inc.

Всі авторські права, логотипи й торгові марки належать відповідним власникам.

Підготовка макету до друку видавництво «ДУХ І ЛІТЕРА»

Наклад 3500 прим.

Printed in EU by Print Service

Книга Естер —

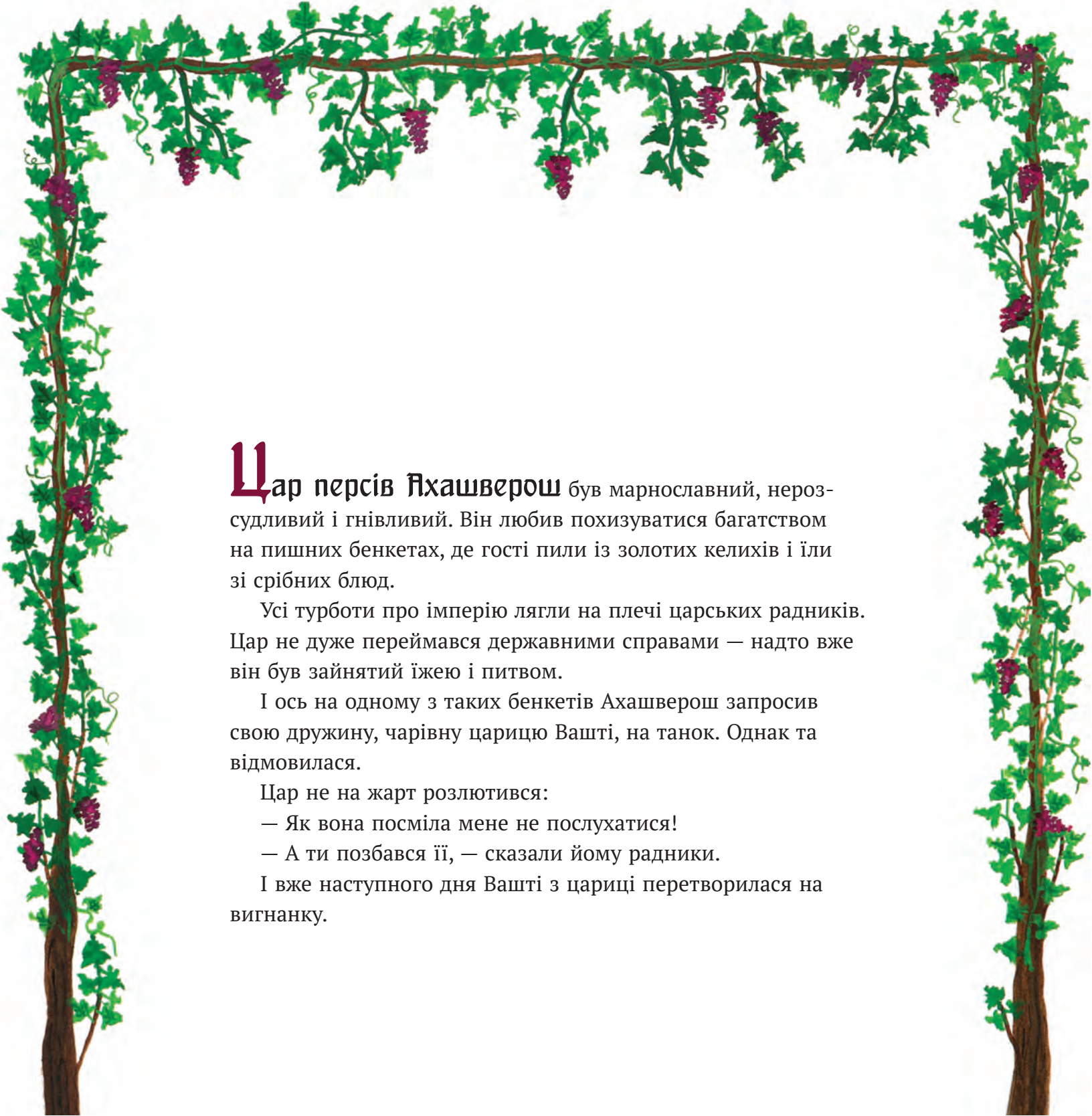
біблійна історія, яка сталася більш ніж дві з половиною

тисячі років тому в стародавній Персії, у місті Сузи.

Це історія про добро і зло, турботу і безсердечність, а ще —

про неймовірну хоробрість однієї молодої жінки.

Цар персів **Ахашверош** був марнославною, нерозсудливий і гнівливий. Він любив похизуватися багатством на пишних бенкетах, де гості пили із золотих келихів і їли зі срібних блюд.

Усі турботи про імперію лягли на плечі царських радників. Цар не дуже переймався державними справами — надто вже він був зайнятий їжею і питвом.

І ось на одному з таких бенкетів Ахашверош запросив свою дружину, чарівну царицю Вашті, на танок. Однак та відмовилася.

Цар не на жарт розлютився:

— Як вона посміла мене не послухатися!

— А ти позбався її, — сказали йому радники.

І вже наступного дня Вашті з цариці перетворилася на вигнанку.

Минали дні, тижні, місяці. Ахашверош усе частіше гнівався — йому було самотньо й сумно без Вашті.

— Схоже, він покарає і нас, адже це ми напоумили його прогнати царицю, — сказав один із радників.

— Він нас повісить, — промовив інший.

— Цього не станеться, якщо ми знайдемо йому нову царицю, ще вродливішу за Вашті, — заперечив третій.

Отже, розпочалися пошуки. І з усіх куточків Персії у палац стали прибувати красуні.

Тим часом у місті Сузи, неподалік палацу, жила гарна молода жінка на ім'я Естер. Жила вона разом із двоюрідним братом Мордехаєм; її батьки померли, коли вона була ще маленькою.

Естер і Мордехай жили в Персії, але персами вони не були — вони були євреями. Задовго до того, як вони з'явилися на світ, цар Персії взяв у полон їхніх предків і привіз у свою країну.

У часи Ахашвероша євреї вже не були в полоні. Вони розмовляли перською і вбиралися як їхні сусіди-перси. Вони жили за законами своєї нової країни. Вони торгували на ринку. Вони навіть служили у персидській армії. Однак вдома вони дотримувалися обрядів єврейської релігії.

Коли було оголошено про пошуки нової цариці, Мордехай спробував сховати Естер від людей царя — всі добре пам'ятали, що сталося з попередньою царицею.

Втім, про красу Естер знало все місто. І от якось до Мордехая з Естер прийшли солдати й забрали Естер до палацу.

— Нікому не кажи, що ти єврейка, — встиг прошепотіти Мордехай на прощання, — подекують, при царському дворі євреїв багато хто ненавидить.

За мурами палацу Естер поселили в окремому будиночку разом з іншими молодими жінками.

Цілий рік їх натирали духмяними оліями й поливали заморськими парфумами. Їм розчісували волосся. Їм стригли нігті. Їм фарбували губи. Їм рум'янили щоки. І все це — щоб підготувати до зустрічі з царем.

Ці молоді жінки розмовляли різними мовами. Сповідували різні релігії. І всі були красунями — кожна на свій лад.

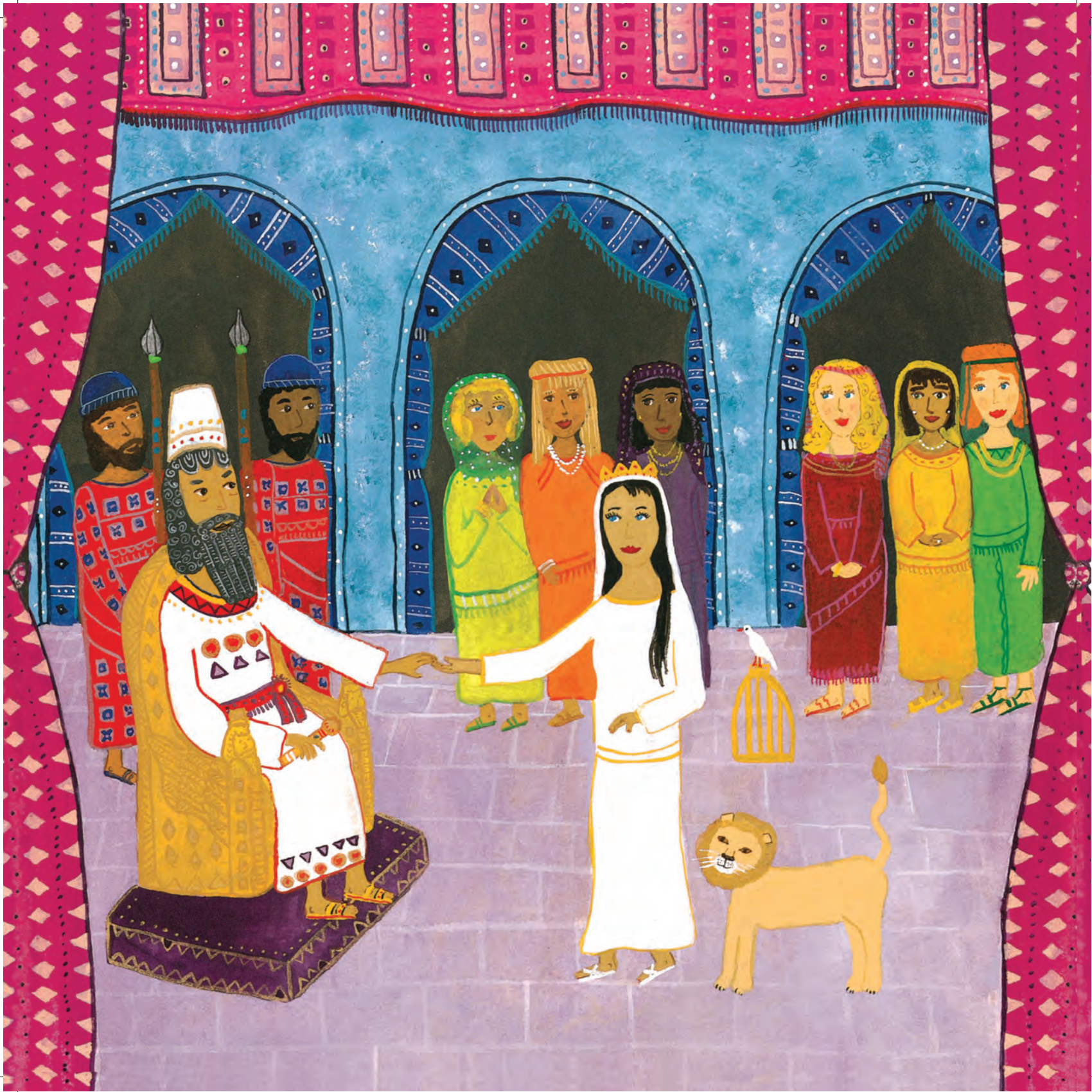
Естер подобалося знайомитись із жінками з усієї імперії. Але вона сумувала за Мордехаем, адже їй не дозволялося залишати стіни палацу, а йому заборонялося туди входити.

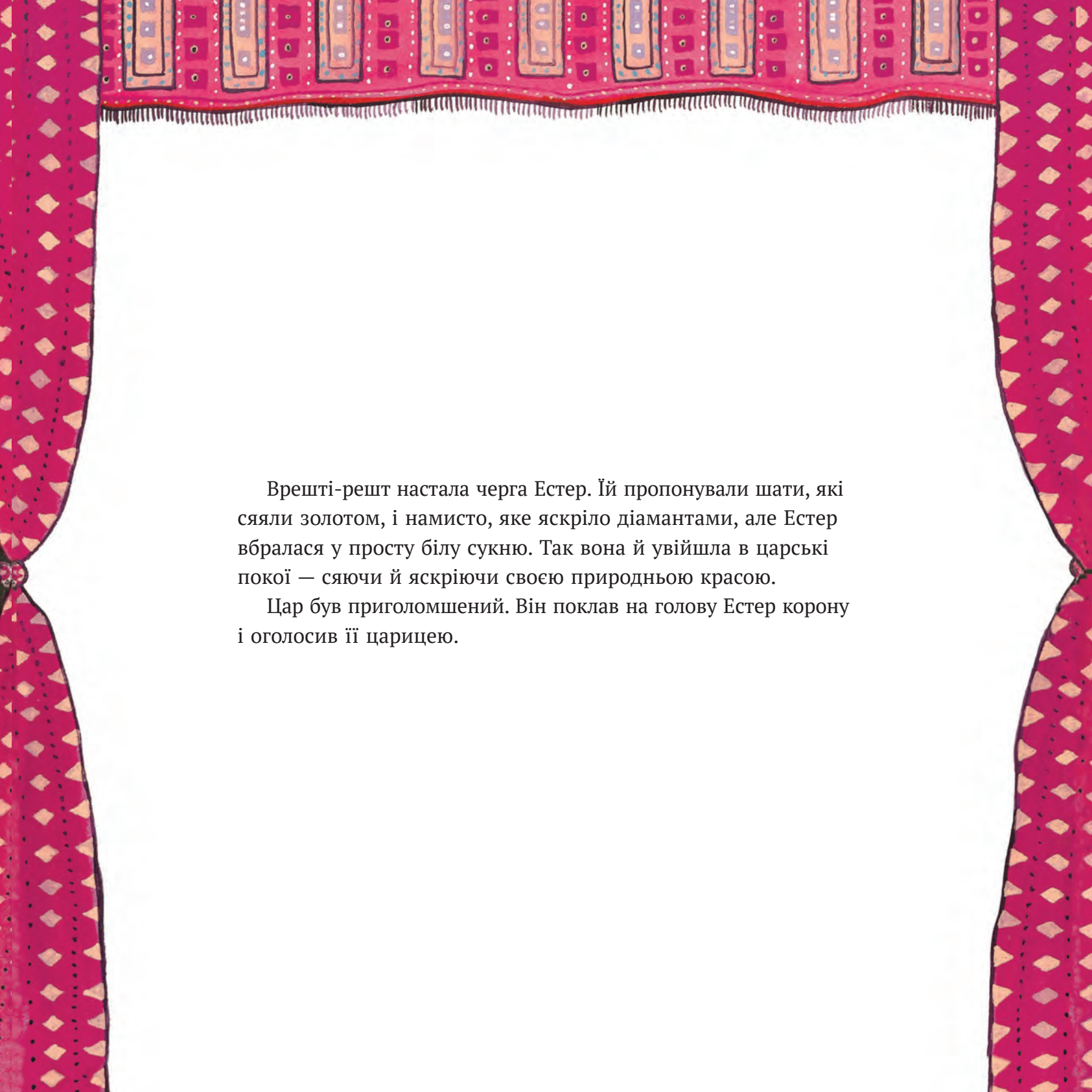
Однак Мордехай щодня проходив повз жіноче подвір'я і зазиравав усередину — подивитися, як там сестра.

День у день одну за одною жінок приводили до царя. І день у день одну за одною він відсилав їх усіх назад.

Врешті-решт настала черга Естер. Їй пропонували шати, які сяяли золотом, і намисто, яке яскріло діамантами, але Естер вбралася у просту білу сукню. Так вона й увійшла в царські покої — сяючи й яскріючи своєю природньою красою.

Цар був приголомшений. Він поклав на голову Естер корону і оголосив її царицею.

Мордехай сумував за сестрою. Він годинами сидів при брамі палацу, куди слуги царя і цариці сходилися попліткувати. Так він дізнавався новини про Естер.

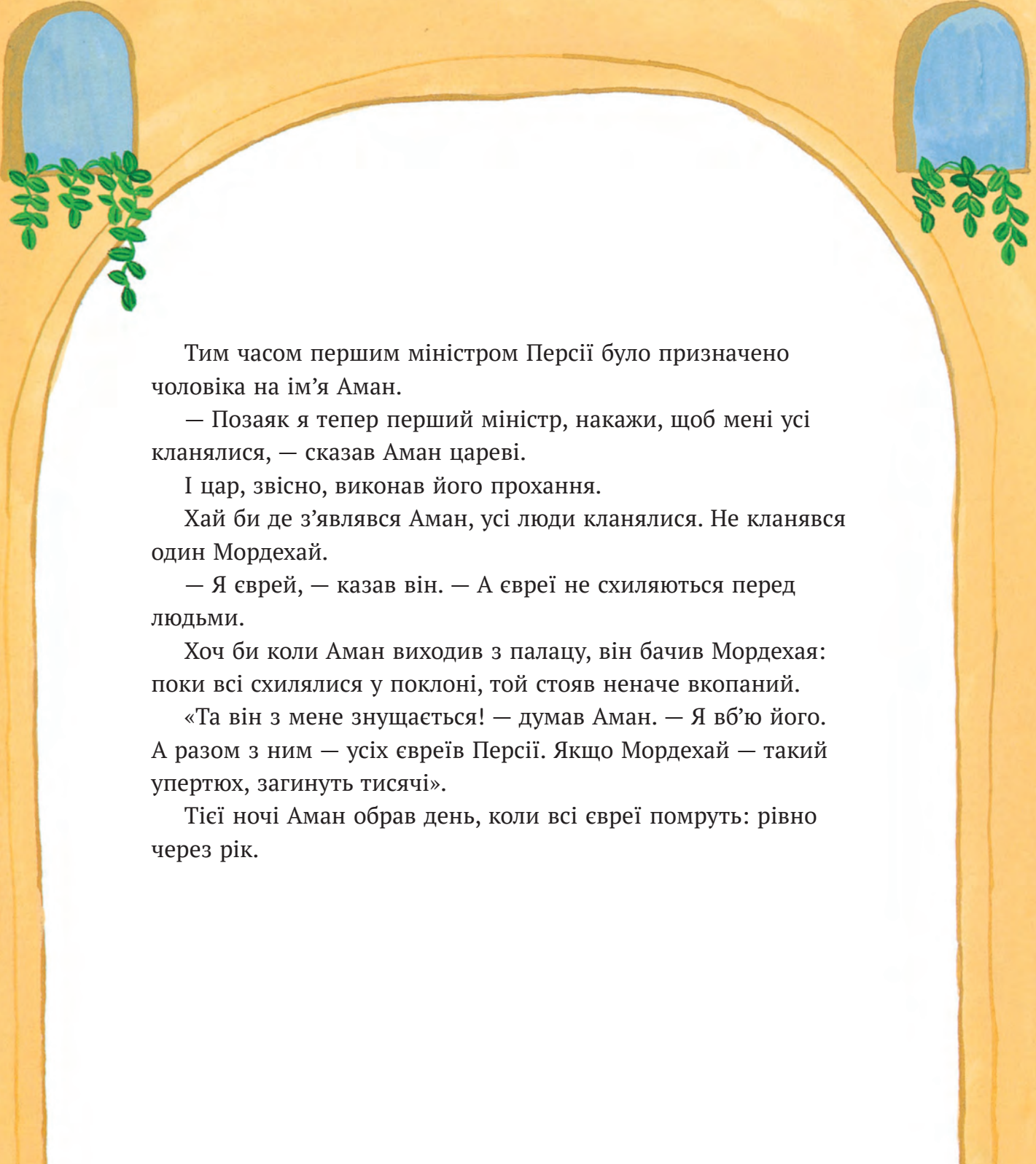
Одного дня Мордехай підслухав, як двоє слуг змовляються вбити царя. І відразу ж надіслав Естер записку, а та переказала царю.

Тих слуг повісили на дереві.

Згодом історія про змову проти царя і Мордехаєве попередження потрапила в царські хроніки.

Тим часом першим міністром Персії було призначено чоловіка на ім'я Аман.

— Позаяк я тепер перший міністр, накажи, щоб мені усі кланялися, — сказав Аман цареві.

І цар, звісно, виконав його прохання.

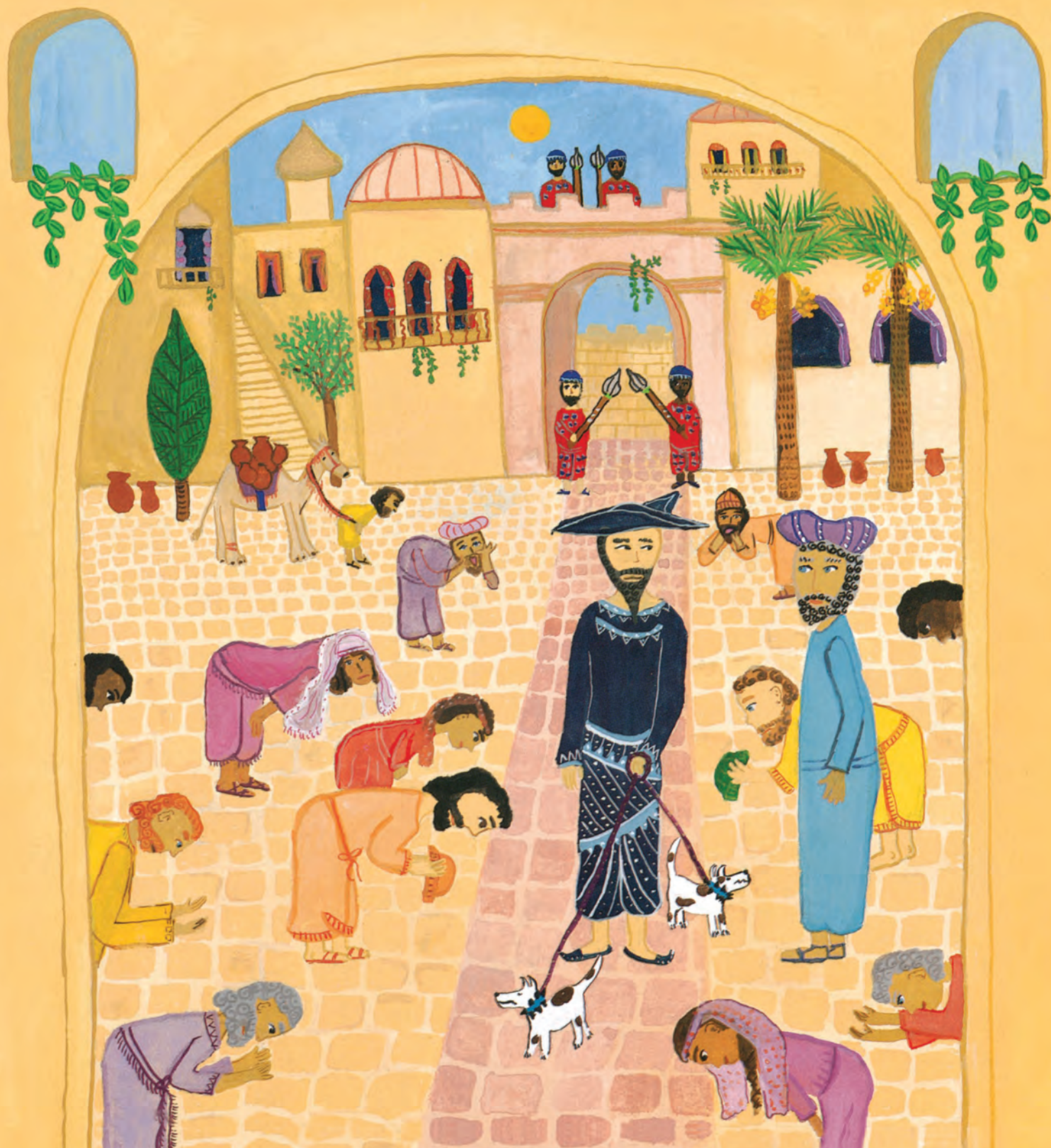
Хай би де з'являвся Аман, усі люди кланялися. Не кланявся один Мордехай.

— Я єврей, — казав він. — А євреї не схиляються перед людьми.

Хоч би коли Аман виходив з палацу, він бачив Мордехая: поки всі схилялися у поклоні, той стояв неначе вкопаний.

«Та він з мене знущається! — думав Аман. — Я вб'ю його. А разом з ним — усіх євреїв Персії. Якщо Мордехай — такий упертюх, загинуть тисячі».

Тієї ночі Аман обрав день, коли всі євреї помруть: рівно через рік.

На ранок, коли цар грав у карти, Аман увійшов до його покоїв.

— Володарю, — мовив Аман. — В імперії повно людей, які поводяться не так, як усі, і відмовляються коритися твоїм законам. Ти маєш наказати, щоби всіх їх було знищено — чоловіків, жінок, дітей. Нехай це станеться у тринадцятий день місяця адара.

— Роби як знаєш, — майже не слухаючи, відповів цар і знов занурився у свою гру.

Так, через зловмисність Амана й легковажність царя, усіх євреїв Персії було приречено на смерть.

Почувши про новий наказ, євреї впали у відчай: вони почали гірко плакати й нарікати на долю.

Тільки Естер за мурами палацу нічого не знала. Але Мордехай знову передав їй записку.

«Щоб урятувати свій народ, ти мусиш попросити царя змилюватися», — написав він сестрі.

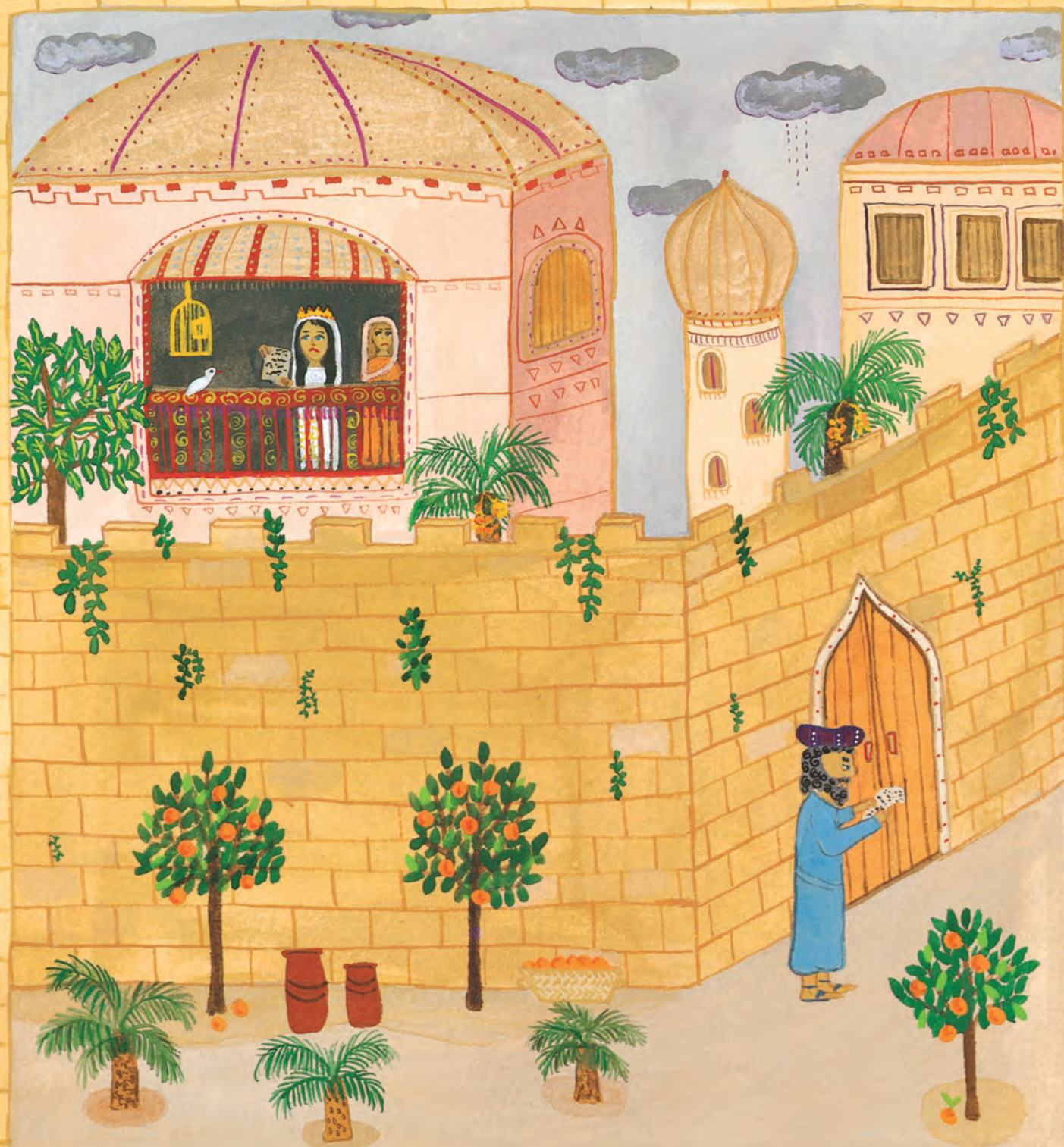
Прочитавши ці слова, Естер затремтіла від страху. Нікому, навіть цариці, не дозволялося наближатися до царя, доки той сам не покличе. Це каралося смертю.

Естер відправила Мордехаю відповідь.

«Мені страшно, — писала вона. — Та й царя я не бачила вже цілий місяць».

«Нині не час думати про себе, — відповів він. — Можливо, ти зійшла на трон саме для цього вчинку. Йди!»

Три дні Естер постилася й молилась. І всі євреї Суз постились і молилися разом з нею. А тоді вона попрямувала до царя.

«Помирати так помирати», — думала вона.

Коли придворні побачили царицю, запала тиша.

Цар дивився на Естер і бачив іншу царицю — ту, яка, ризикуючи життям, кидає виклик його наказам. Однак замість того щоб розлютитися, він привітався з нею.

— Чого ти бажаєш, царице Естер? — запитав він.

— Якщо ти, царю, не проти, то я запрошую тебе й Амана до себе на бенкет.

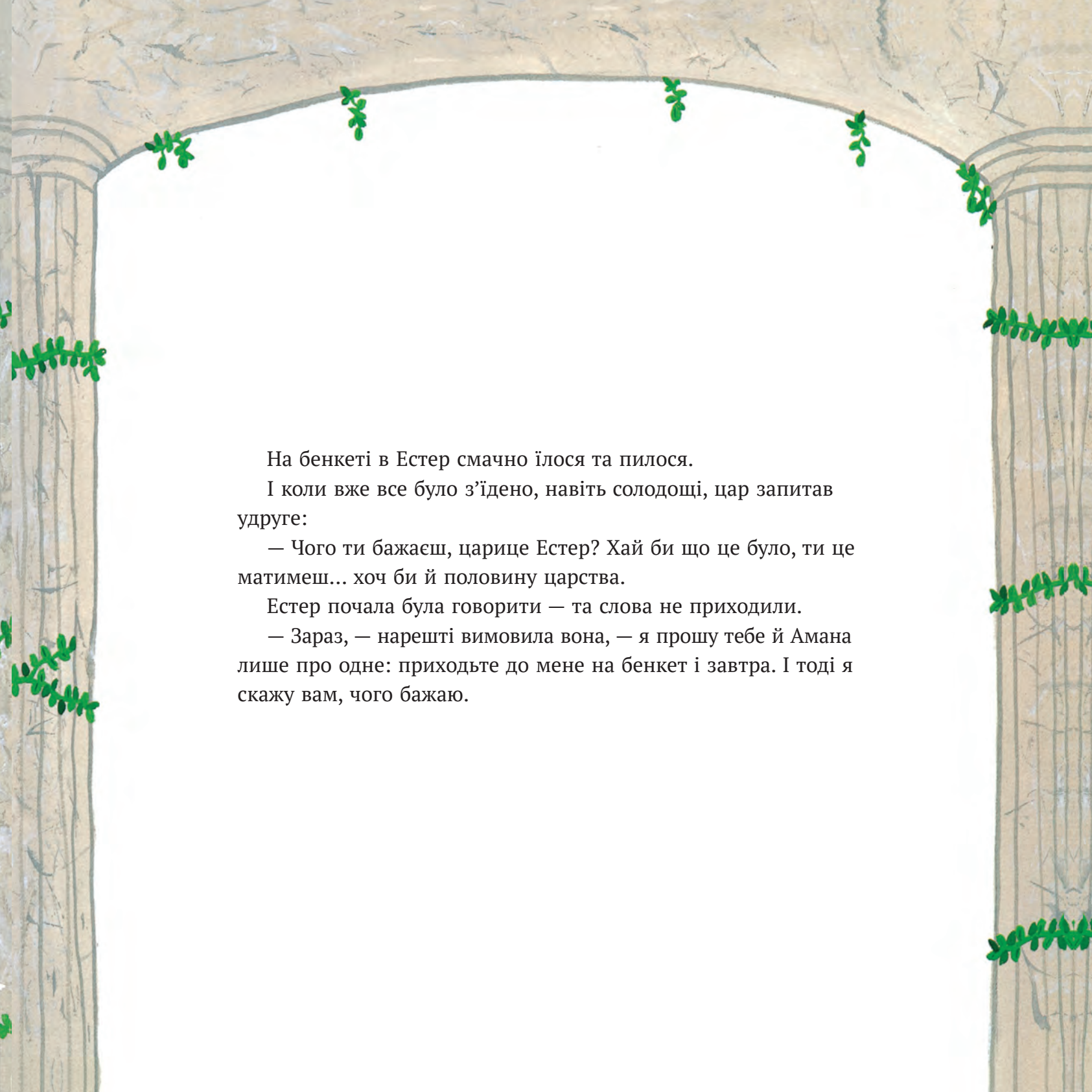
Цар повернувся до слуг:

— Скажіть Аманові, щоб приготувався!

На бенкеті в Естер смачно їлося та пилося.

І коли вже все було з'їдено, навіть солодощі, цар запитав удруге:

— Чого ти бажаєш, царице Естер? Хай би що це було, ти це матимеш... хоч би й половину царства.

Естер почала була говорити — та слова не приходили.

— Зараз, — нарешті вимовила вона, — я прошу тебе й Амана лише про одне: приходьте до мене на бенкет і завтра. І тоді я скажу вам, чого бажаю.

Аман залишив бенкет, велично набундючившись. Але коли він вийшов з брами, то побачив Мордехая — і той знову відмовився вклонитися.

Аман аж затремтів від люті.

Вдома він сказав дружині:

— Доки Мордехай робить з мене посміховисько, я не матиму спокою.

— То повісь його, — промовила вона. — Адже ти перший міністр.

Аману сподобалася ця пропозиція. Він відразу ж наказав побудувати величезну шибеницю: нехай усі бачать, що чекатиме кожного, хто відмовиться вклонятися першому міністру.

Тієї ночі, коли Аманові теслі майстрували шибеницю, цар Ахашверош ніяк не міг заснути. Він покликав слугу, щоб той почитав йому з царських хронік. І сталося так, що слуга прочитав саме той уривок, де Мордехай врятував царю життя.

— Що було зроблено, щоб вшанувати цього чоловіка? — спитав цар.

— Нічого, — відказав слуга.

— Тоді ми мусимо зробити щось просто зараз.

Аман тим часом вже чатував на царському подвір'ї. Він прийшов просити Ахашвероша, щоб той дозволив йому повісити Мордехая.

— Амане, — запитав Ахашверош, — якщо цар захоче вшанувати якусь людину, що він має для неї зробити?

Аман, думаючи, що Ахашверош хоче вшанувати саме його, усміхнувся й промовив:

— Таку людину треба вбрати у царські шати, посадити на царського коня, а тоді нехай найшляхетніший з царських мужів проведе її вулицями міста, вигукуючи: «Ось що робить цар, коли хоче когось прославити!»

— Чудово, — сказав цар. — А тепер піди до чоловіка на ім'я Мордехай, вбери його у мої шати, дай йому мого коня і проведи його вулицями міста.

Так усі Сузи побачили звеличення Мордехая і приниження Амана.

А ввечері відбувся ще один бенкет. І знов, коли все вже було з'їдено, навіть солодощі, цар запитав Естер, чого вона бажає.

— Я прошу тебе врятувати моє життя і життя мого народу, — сказала цариця. — Існує наказ знищити нас усіх.

— А хто віддав такий наказ? — спитав цар. — Хто він, цей ворог твого народу?

— Наш ворог, володарю, — це Аман.

Цар аж підскочив від люті.

Не минуло й години, як Амана повісили саме на тій шибениці, яку він готував для Мордехая. Так у тринадцятий день місяця адара були знищені не євреї, а їхній ворог.

По всій Персії євреї веселилися і святкували.
А першим міністром став Мордехай. І відразу ж наказав, щоб євреї, хоч би де вони жили, щороку святкували Пурім у чотирнадцятий і п'ятнадцятий дні місяця адара. Так дні жалю перетворилися на дні радості.

Що ж до Ахашвероша, то він так і залишився марнославним, нерозсудливим і гнівливим. Як і раніше, він багато їв і пив та геть не переймався державними справами.

Однак тепер у Персії панувала не зла воля Амана, а мудрість Мордехая та його сестри цариці Естер.

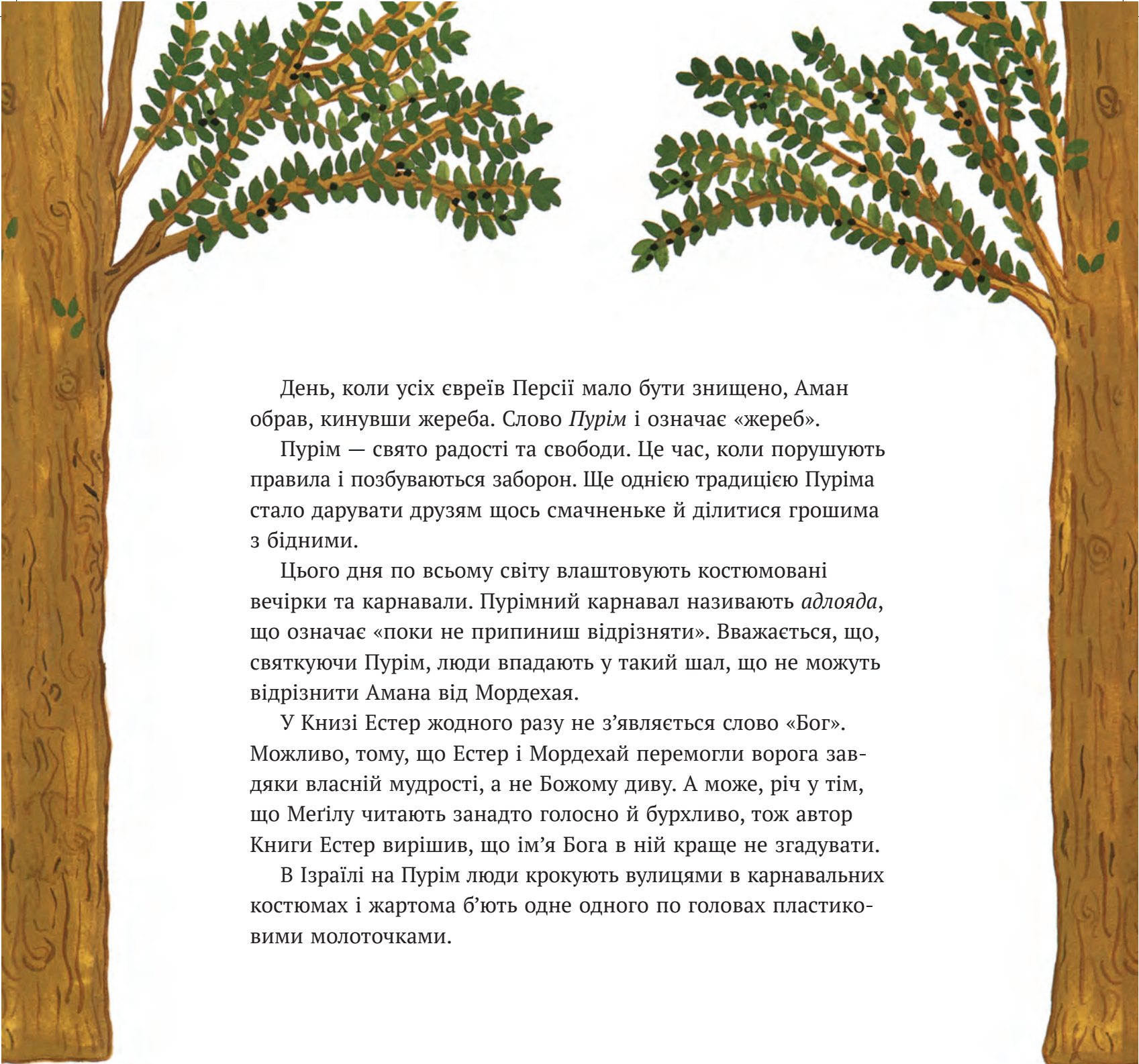
Про Пурім

Історія Естер була записана на сувої, який називається *Мегіла*. У чотирнадцятий (або п'ятнадцятий) день єврейського місяця адара (зазвичай у березні) Мегілу читають у синагозі. І щоразу, як звучить ім'я Амана, люди здійснюють шум: тупотять ногами, голосно кричать, свистять або крутять тріскачками — *грагерами*. *Імах шмо* — «нехай ім'я його буде стерто»... або, у нашому випадку, заглушено.

Пурім надихає на винахідливість. Тож люди не лише свистять і кричать, а й, наприклад, забивають цвяхи в бляшанки з-під печива, пишуть «Аман» на підошвах власних черевиків і тупотять — або ж на повітряних кульках і лускають їх. І все це — щоб вороже ім'я потонуло в шумі.

У Мегілі сказано, що в Амана було десятеро дітей. Читаючи цей сувій уголос, імена усіх десятих треба вимовляти, не переводячи дух: Паршандата, і Дальфон, і Аспата, і Пората, і Адалья, і Арідата, і Пармашта, і Арісай, і Арідай, і Вайзата.

Естер — персидське ім'я, що означає «зірка». Єврейське ж ім'я Естер — Гадасса. Це назва прекрасного дерева з білими квітами, які приємно й солодко пахнуть.

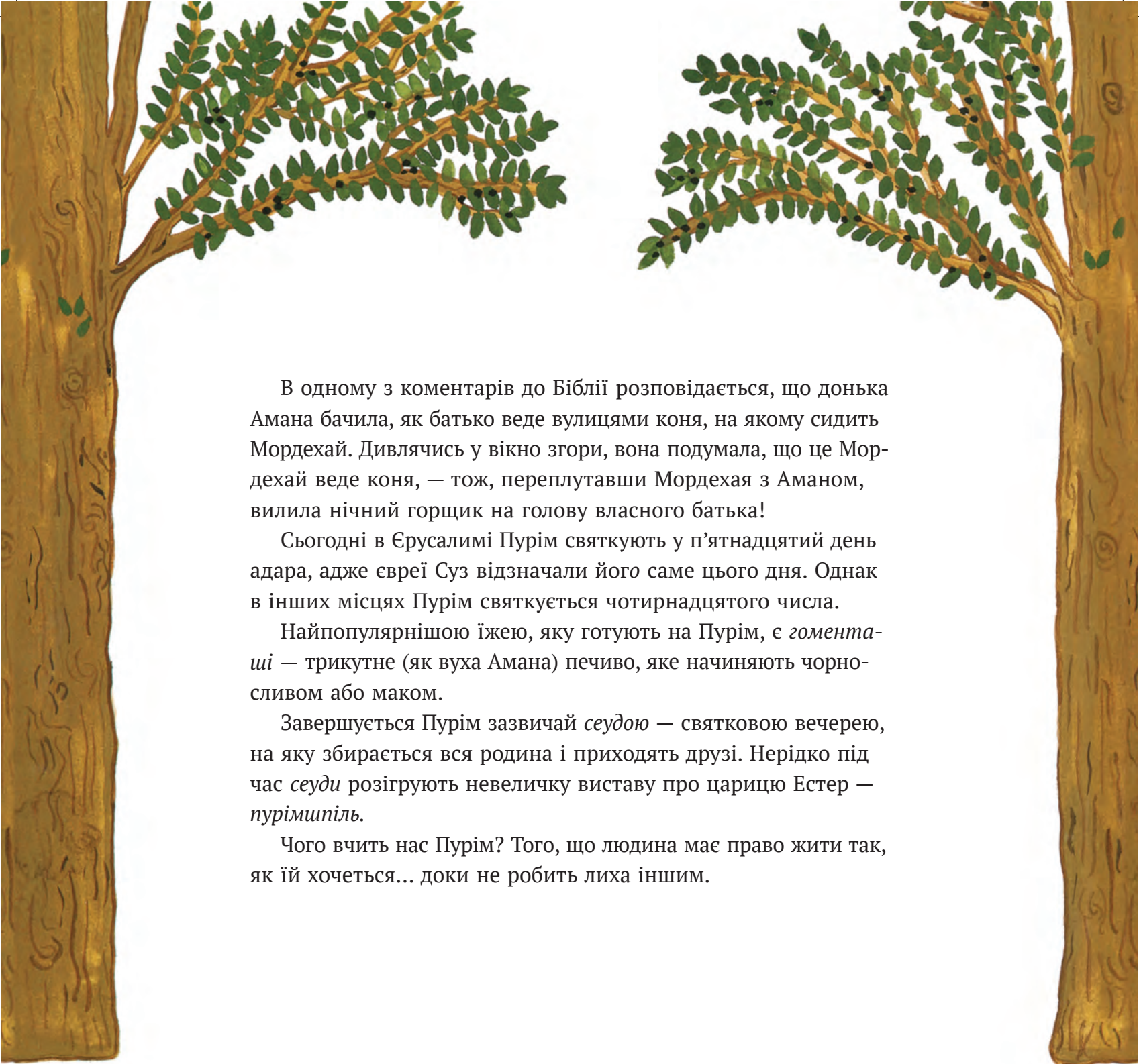
День, коли усіх євреїв Персії мало бути знищено, Аман обрав, кинувши жереба. Слово *Пурім* і означає «жереб».

Пурім — свято радості та свободи. Це час, коли порушують правила і позбуваються заборон. Ще однією традицією Пуріма стало дарувати друзям щось смачненьке й ділитися грошима з бідними.

Цього дня по всьому світу влаштовують костюмовані вечірки та карнавали. Пурімний карнавал називають *адлояда*, що означає «поки не припиниш відрізняти». Вважається, що, святкуючи Пурім, люди впадають у такий шал, що не можуть відрізнити Амана від Мордехая.

У Книзі Естер жодного разу не з'являється слово «Бог». Можливо, тому, що Естер і Мордехай перемогли ворога завдяки власній мудрості, а не Божому диву. А може, річ у тім, що Мегілу читають занадто голосно й бурхливо, тож автор Книги Естер вирішив, що ім'я Бога в ній краще не згадувати.

В Ізраїлі на Пурім люди крокують вулицями в карнавальних костюмах і жартома б'ють одне одного по головах пластиковими молоточками.

В одному з коментарів до Біблії розповідається, що донька Амана бачила, як батько веде вулицями коня, на якому сидить Мордехай. Дивлячись у вікно згори, вона подумала, що це Мордехай веде коня, — тож, переплутавши Мордехая з Аманом, вилила нічний горщик на голову власного батька!

Сьогодні в Єрусалимі Пурім святкують у п'ятнадцятий день адара, адже євреї Суз відзначали його саме цього дня. Однак в інших місцях Пурім святкується чотирнадцятого числа.

Найпопулярнішою їжею, яку готують на Пурім, є *гоменташі* — трикутне (як вуха Амана) печиво, яке начиняють чорносливом або маком.

Завершується Пурім зазвичай *сеудою* — святковою вечерею, на яку збирається вся родина і приходять друзі. Нерідко під час *сеуди* розігрують невеличку виставу про царицю Естер — *пурімпіль*.

Чого вчить нас Пурім? Того, що людина має право жити так, як їй хочеться... доки не робить лиха іншим.